

Kristova láska a jeho smrt za všechny v 2 Kor 5,14*

Petr Mareček

Druhý list Korinťanům je výjimečným dokumentem pro dějiny vývoje křesťanství, jelikož nám poskytuje bezprostřední náhled do konkrétních situací života prvotní církve v Korintu. Tento list je však v mnoha ohledech nejobtížnějším ze všech Pavlových listů,¹ jelikož přesná povaha poměrů v křesťanské komunitě v Korintu pro nás zůstává ve spousta hlediscích nejasná.² Z tohoto listu, který byl dokonce označen jako nejzáhadnější z Pavlových listů,³ vychází najevo, že Pavel a jeho apoštolská autorita jsou v Korintu předmětem kritiky, což apoštola vede k tomu, aby se bránil.⁴ Tento konflikt způsobuje, že se Pavel osobnějším způsobem vyjadřuje a že více o sobě prozrazuje. Žádný jiný Pavlův list není

* Studie byla připravena za finanční podpory projektu IGA_CMTF_2022_008 „Cruces interpretum druhého listu Korinťanům“.

¹ Johannes MUNCK, *Paulus und die Heilsgeschichte*, Acta Jutlandica: Aarsskrift for Aarhus Universitet xxvi. I. Teologisk Serie 6, Aarhus: Universitetsforlaget – København: Ejnar Munksgaard, 1954, s. 162: „2. Kor. ist der allgemeinen Meinung nach wohl der Paulusbrief, der von allen am schwersten zugänglich ist.“

² Donald A. HAGNER, *The New Testament: A Historical and Theological Introduction*, Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2012, s. 501.

³ Adolf JÜLICHER, *Einleitung in das Neue Testament*, Neubearbeitet in Verbindung mit Erich Fascher, Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1931, s. 85: „der rätselhafteste unter den Paulusbriefen“. Záhadnost 2 Kor dokládá svým názvem jedna studie z druhé poloviny 20. století: Jean-François COLLANGE, *Énigmes de la deuxième épître de Paul aux Corinthiens: Étude exégétique de 2 Cor. 2:14–7:4*, MSSNTS 18, Cambridge: University Press, 1972.

⁴ Maria PASCUZZI, „2 Corinthians,” in *The Jerome Biblical Commentary for the Twenty-First Century*, ed. John J. Collins – Gina Hens-Piazza – Barbara Reid – Donald Senior, with a foreword by Pope Francis, London – New York – Dublin: Bloomsbury T&T Clark, 2022, s. 1619–1644, zde s. 1619: „Second Corinthians is an almost completely apologetic letter, charged with emotion and filled with accusation, which Paul wrote to defend himself and regain the trust and affection of the community.“

osobnějším,⁵ dojemnějším a vášnivějším.⁶ Z tohoto důvodu zvláště pro druhý list Korinťanům velmi platí to, co Jeroným (asi 347–420), který je považován a jednoho z nejvýznamnějších církevních Otců a učitelů církve, napsal o neodolatelné síle Pavlových listů: „Kdykoli (Pavla) čtu, zdá se mi, že neslyším slova, ale hřmění.“⁷ Druhý list Korinťanům nám nechává nahlédnout do Pavlova nitra. Jeho srdce, které se nám široce otvírá, bije nezkrotnou intenzitou citu a jeho osobnost se projevuje ve velkoleposti kontrastů: je mystikem i mužem činu, teologem i misionářem, zakladatelem i organizátorem.⁸

Naše bádání se zaměří na verš 2 Kor 5,14 (ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἃρα οἱ πάντες ἀπέθανον), který je součástí pojednání o službě smíření (2 Kor 5,14–21)⁹ a který náleží do první části listu, jejímž tématem je velikost a tíha apoštolské služby (2 Kor 2,14–7,4).¹⁰ Významnost textu 2 Kor 5,14 je dána dvěma skutečnostmi: 1) Úvodní slova tohoto verše ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς (5,14a) lze považovat za „velkolepé shrnutí Pavlovy zbožnosti“.¹¹ 2) V závěrečné části verše se setkáváme s Pavlovým výkladem Ježíšovy smrti (5,14c–d: ὅτι εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν,

⁵ JÜLICHER, *Einleitung in das Neue Testament*, s. 87. Srov. Francis T. FALLON, *2 Corinthians*, NTMes 11, Dublin: Veritas, 1980, s. 1; Jacob KREMER, *2. Korintherbrief*, SKK.NT 8, Stuttgart: Katholisches Bibelwerk, 1990, s. 7; český týž, *Druhý list Korinťanům*, MSKNZ 8, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000, s. 8; Scott J. HAFEMANN, *2 Corinthians*, The NIV Application Commentary, Grand Rapids, Mich.: Zondervan, 2000, s. 19.

⁶ Charles HODGE, *2 Corinhians*, The Crossway Classic Commentaries, Weathon, IL: Crossway Books, 1995, s. ix: „Second Corinthians is the most poignant of all Paul's letters, for we meet him as an almost heartbroken pastor voicing the agonies of his unrequited love.“ Srov. též Karl Hermann SCHEKLE, *Der zweite Brief an die Korinther*, GSL.NT 8, Düsseldorf: Patmos, 1968², s. 13.

⁷ JERONÝM, *Ad Pammachium, Epistola* 48,13 (PL 22, 502).

⁸ Chanoine Emilé OSTY, *Les épîtres de saint Paul aux Corinthiens*, Paris: Cerf, 1964⁴, s. 86.

⁹ Charles Kingsley BARRETT, *A Commentary on The Second Epistle to The Corinthians*, BNTC, London: Adam & Charles Black, 1973, s. 163, označuje úryvek 2 Kor 5,11–21 jako „one of the most pregnant, difficult, and important in the whole of the Pauline literature“. Podrobný výklad 2 Kor 5,14–21 poskytuje nepublikovaná disertační práce Reimund BIERINGER, „*Lasst euch mit Gott versöhnen*“: Eine exegetische Untersuchung zu 2 Kor 5,14–21 in seinem Kontext, Katholieke Universiteit Leuven, 1986.

¹⁰ Pokud jde o stavbu 2 Kor, viz např. Thomas SCHMELLER, *Der zweite Brief an die Korinther: Teilband 1, 2Kor 1,1–7,4*, EKK 8/1, Neukirchen-Vluyn – Ostfildern: Neukirchener Theologie – Patmos, 2010, s. 18–19.

¹¹ Raymond Edward BROWN, *An Introduction to the New Testament*, New York: Doubleday, 1997, s. 545: „a magnificent summary of his devotion“.

ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον), který pravděpodobně formuluje v návaznosti na raně křesťanské vyznání víry (srov. 1 Kor 15,3; Řím 5,8; 1 Sol 5,10),¹² a ve kterém se objevuje jeden z aspektů Pavlova způsobu pohledu na spásný význam Ježíšovy smrti.¹³ Verš 2 Kor 5,14 nechává vyvstat řadě otázek: Jak rozumět genitivnímu spojení ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ? Jak je možné nejvhodněji přeložit slovesný tvar συνέχει? Jak je třeba chápat závěrečnou část verše: ὅτι εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον? Proč ze smrti jednoho vyplývá, že „všichni“ zemřeli? Jedná se o jedno z nejzáhadnějších míst v *Corpus Paulinum*.¹⁴ Naše studie předloží výklad 2 Kor 5,14, pokusí se zodpovědět na výše uvedené otázky a upozorní na význam tohoto verše v 2 Kor.

V první části studie krátce popíšeme kontext 2 Kor 5,14 a poukážeme na stavbu tohoto verše. Druhá část nabídne výklad jednotlivých vyjádření v 2 Kor 5,14 s upozorněním na rozličné návrhy interpretace, které byly exegety prezentovány. Závěr poskytne shrnutí analýzy textu 2 Kor 5,14 a vyzdvihne jeho důležitost v rámci kontextu 2 Kor.

¹² Srov. Hans-Josef KLAUCK, 2. *Korintherbrief*, NEBNT 8, Würzburg: Echter, 1988², s. 53; Charles H. TALBERT, *Reading Corinthians: A Literary and Theological Commentary on 1 and 2 Corinthians*, New York: Crossroad, 1989, s. 198: „a variation on a traditional creedal formula“; Jan LAMBRECHT, „Reconcile yourselves ...‘ A Reading of 2 Corinthians 5,11–21,“ in *Studies on 2 Corinthians*, ed. Reimund Bieringer – Jan Lambrecht, BEThL 112, Leuven: University Press, 1994, s. 363–412, zde s. 381; původní vydání: týž, „Reconcile yourselves ...‘: A Reading of 2 Cor 5,11–21,“ in *The Diakonia of the Spirit* (2 Co 4:7–7:4), ed. Lorenzo de Lorenzi, Monographic Series of „Benedictina“: Biblical-Ecumenical Section 10, Rome: St. Paul’s Abbey, 1989, s. 161–209, zde s. 179 (dále budu odkazovat na novější vydání); Erich GRÄSSER, *Der zweite Brief an die Korinther: Kapitel 1,1–7,16, ÖTKNT 8/1*, Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, 2002, s. 214–215; Victor Paul FURNISH, *II Corinthians*, AYB 32A, New Haven, Conn. – London: Yale University Press, 2005, s. 310: „a familiar creedal statement“; Murray J. HARRIS, *The Second Epistle to the Corinthians: A Commentary on the Greek Text*, NIGTC, Grand Rapids, Mich.: William B. Eerdmans, 2013, s. 420.

¹³ Viz Alexander J. M. WEDDERBURN, „2 Corinthians 5:14 – A Key to Paul’s Soteriology?,“ in *Paul and the Corinthians: Studies on a Community in Conflict*, Essays in Honour of Margaret Thrall, ed. Trevor J. Burke – J. Keith Elliott, NT.S 109, Leiden: Brill, 2003, s. 267–283, zde s. 282. Raymond PICKETT, *The Cross in Corinth: The Social Significance of the Death of Jesus*, JSNT.S 143, Sheffield: Academic Press, 1997, s. 145, uvádí, že vyjádření ἀπέθανεν ὑπὲρ (2 Kor 5,14) tvoří jádro nejdůležitějších konfesních formulí o Kristově smrti v Pavlových listech.

¹⁴ Antonio PITTA, *La seconda Lettera ai Corinzi*, Roma: Borla, 2006, s. 262, k vyjádření ὅτι εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον sděluje: „L’espressione è fra le più scioccanti ed enigmatiche delle lettere paoline; in certo senso, è persino assurda.“

1. KONTEXT 2 KOR 5,14 A JEHO STAVBA

Širší kontext našeho textu je dán první hlavní částí listu, ve které Pavel předkládá apologii své apoštolské služby (2 Kor 2,14–7,4).¹⁵ Po úvodních verších 2,14–17, které obsahují uvedení tématu, Pavel nejprve představuje apoštolskou službu jako službu nové smlouvě (3,1–4,6): Pomíjívá sláva Mojžíšovy služby (staré smlouvě), která není znehodnocena, je dalekosáhlým způsobem překonána nepomíjivou slávou „služby spravedlnosti“ (3,9), kterou vykonává apoštol Pavel. Ve verších 4,7–5,10 pak Pavel pojednává o útrapách, které jsou spojeny s apoštolskou službou, avšak které nestojí v protikladu k vysokému povolání k této službě, protože božský život je skrytý ve slabosti a lze ho vnímat pouze ve víře. V dalším textovém úseku, který zahrnuje verše 5,11–6,10, se nachází jádro Pavlových objasnění jeho apoštolské služby, jelikož je zde definována z hlediska obsahu. Jedná se o „službu smíření“ (5,18), která byla Pavlovi svěřena Bohem a ve které Pavel jako „vyslanec“ (5,20) nabízí lidem smíření, k němuž došlo skrze Kristovu smrt. Verše 6,11–7,4, které tvoří závěrečný úsek apologie Pavlovy apoštolské služby, obsahují výzvy ke smíření (6,11–13; 7,2–4) a varování před společenstvím s nevěřícími (6,14–7,1).

Blízký kontext 2 Kor 5,14 je tvořen textovou jednotkou 2 Kor 5,11–6,10, která představuje Pavlovu apoštolskou službu jako službu smíření. V úvodní části (5,11–13) Pavel zdůrazňuje, že jeho orientace na Boha a na křesťanskou komunitu se vyznačuje otevřeností a odpovědností. V druhé části (5,14–21) apoštol nabízí bližší vysvětlení své služby smíření. Verše 5,14–19 poskytují christologické a teologické objasnění jeho služby: Tato služba se zakládá na Kristově činu lásky, který Pavla proměnil v nové stvoření (5,14–17), a na Boží nabídce smíření, kterou Pavel sám přijal a jejímž zvěstováním je Bohem pověřen (5,18–19). V 5,20–21 Pavel vyzývá ke smíření s Bohem (5,20), ke kterému s použitím pojmů z židovsko-křesťanské tradice připojuje vysvětlení, na jakém Božím jednání je smíření založeno (5,21). Ve verších 6,1–10, které tvoří závěrečnou

¹⁵ Textovou jednotku 2 Kor 2,14–7,4 takto vymezují např. Friedrich LANG, *Die Briefe an die Korinther*, NTD 7, Göttingen – Zürich: Vandenhoeck & Ruprecht, 1994², s. 265; Paul W. BARNETT, *The Second Epistle to the Corinthians*, NICNT, Grand Rapids, Mich. – Cambridge, UK: Eerdmans, 1997, s. 137; Jan LAMBRECHT, *Second Corinthians*, Sacra Pagina Series 8, Collegeville, Minn.: Liturgical Press, 1999, s. 37; Franco MANZI, *Seconda lettera ai Corinzi: Nuova versione, introduzione e commento*, I libri biblici. Nuovo Testamento 9, Milano: Paoline, 2002, s. 118; PITTA, *La seconda Lettera ai Corinzi*, s. 51; Calvin J. ROETZEL, *2 Corinthians*, ANTC, Nashville, Tenn: Abingdon Press, 2007, s. 53.

část textové jednotky 5,11–6,10, Pavel doporučuje sám sebe jako Božího služebníka.¹⁶ Lze pozorovat, že text 5,11–6,10 má koncentrickou strukturu. Úvodní část (5,11–13) a závěrečná část (6,1–10), které se vyznačují apologetickým tónem, mají charakter sebeobrany, zatímco druhá část (5,12–21), která je ústřední pasáží a která je důležitější než rámuující textové jednotky, má charakter reflexe a výkladu.¹⁷ Úryvek 2 Kor 5,14–21, na jejímž začátku se nachází text 2 Kor 5,14, který je předmětem našeho zájmu, je možné považovat za vrchol výkladu Pavlovy apologie apoštolské služby.¹⁸

Verš 2 Kor 5,14 zahrnuje čtyři části:

ή γὰρ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, (5,14a)
κρίναντας τοῦτο, (5,14b)
ὅτι εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, (5,14c)¹⁹
ἃρα οἱ πάντες ἀπέθανον· (5,14d)²⁰

Tento text je možné přeložit následujícím způsobem:

Ovládá nás totiž Kristova láska, (5,14a)
a tak jsme dospěli k tomuto úsudku: (5,14b)

¹⁶ Hendrikus BOERS, „2 Corinthians 5:14–6:2: A Fragment of Pauline Christology,“ *CBQ* 64 (2002), s. 527–547, se domnívá, že v 2 Kor 5,14–6,2 se nachází fragment pavlovské christologie nesouvisející s apologetickou částí 5,11–6,10. S tímto názorem nelze souhlasit, jelikož tato textová jednotka je spjata se svým kontextem do té míry, že poskytuje odůvodnění výzvy adresované křesťanům v Korintu ke smíření s Bohem a se samotným Pavlem.

¹⁷ LAMBRECHT, „Reconcile yourselves ...“, s. 364–365.

¹⁸ Srov. Otfried HOFIUS, „Erwägungen zur Gestalt und Herkunft des paulinischen Versöhnungsgedankens,“ in *Paulusstudien*, WUNT 51, Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1989, s. 1–14, zde s. 1.

¹⁹ Někteří svědkové textu (8² C* 048. 0243. 81. 104. 365. 629^c. 630. 1175. 1739. 1249 pm f vg sa bo^{ms}) vkládají podřadící spojku *ei* před číslovku *εἰς* ve snaze vytvořit podmínkovou větu a vyhnout se tak tomu, aby věta v 5,14c přímo závisela na *κρίναντας τοῦτο*. Tato textová úprava způsobuje, že *ei* uvozuje podmínkovou větu a *ὅτι* především určuje větu v 5,14d (*ἃρα οἱ πάντες ἀπέθανον*). Jedná se jednoznačně o druhotné doplnění, jelikož drtivá většina rukopisů toto doplnění vylučuje. Srov. např. Margaret Eleanor THALL, *A Critical and Exegetical Commentary on the Second Epistle to the Corinthians, Volume 1, Introduction and Commentary on II Corinthians I–VII*, London: T & T Clark International, 2004, s. 407, pozn. 1511; HARRIS, *The Second Epistle to the Corinthians*, s. 412; Ralph P. MARTIN, *2 Corinthians*, WBC, Grand Rapids, MI: Zondervan, 2014², s. 274.

²⁰ Řecký text převzat z *Novum Testamentum Graece*, ed. Barbara Aland – *al.*, Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 2012²⁸, s. 563.

Jeden zemřel za všechny, (5,14c)
zemřeli tedy všichni. (5,14d).²¹

Text 5,14a tvoří hlavní větu. V 5,14b je přičestí *κοινωνίας* gramaticky připojeno k *ἡμᾶς* a má modální význam.²² Věta, která je uvedena pomocí *ὅτι* v 5,14c, vyjadřuje obsah, jenž je předpokládán zájmem *τοῦτο*, a poskytuje tak objasnění výpovědi v 5,14a. Text 5,14d, který je uvozen deduktivní (inferenční) částicí *ἄρα*, nepatří k obsahu, jež je předpokládán zájmem *τοῦτο*, avšak spíše vyjadřuje dedukci z něj.

2. VÝKLAD 2 KOR 5,14

Poté, co v 2 Kor 5,11–13 Pavel upozornil, že jeho orientace na Boha a křesťanskou komunitu se vyznačuje otevřeností a odpovědností, v 2 Kor 5,14–15 uvádí bližší vysvětlení svého apoštolátu (své apoštolské práce a činnosti), které je uvedeno slovy, v nichž sděluje základní motiv apoštolské služby:²³ *ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς* (2 Kor 5,14a). Pomocí souřadící spojky *γὰρ* (ČEP: „vždyť“, ČSP: „neboť“) je text 2 Kor 5,14–15 úzce spojen s předcházejícím veršem a poskytuje mu objasnění. Lze tedy hovořit o organickém spojení mezi 2 Kor 5,14–15 a 2 Kor 5,13.²⁴ Zatímco v 2 Kor 5,11 Pavel mluvil o účtě k Bohu (*φóβος τοῦ κυρίου*), která řídí jeho jednání, nyní se zmiňuje o svém vztahu ke Kristu. Geni-

²¹ Vlastní překlad.

²² Takto např. FURNISH, *II Corinthians*, s. 325; Christian WOLFF, *Der zweite Brief des Paulus an die Korinther*, ThHK 8, Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt, 2011², s. 121. Naproti tomu THRALL, *A Critical and Exegetical Commentary*, s. 409, pozn. 1521, se domnívá, že participium je třeba interpretovat jako kauzální.

²³ Takto Joseph SICKENBERGER, *Die Briefe des Heiligen Paulus an die Korinther und Römer*, ed. Fritz Tillmann, Bonn: Peter Hanstein, 1932⁴, s. 114; Hans-Jürgen FINDEIS, *Versöhnung – Apostolat – Kirche: Eine exegetisch-theologische und rezeptionsgeschichtliche Studie zu den Versöhnungsaussagen des Neuen Testaments* (2 Kor, Röm, Kol, Eph), fzb 40, Würzburg: Echter, 1983, s. 130.

²⁴ Takto Philipp BACHMANN, *Zweite Brief des Paulus an die Korinther*, KNT 8, Leipzig: A. Deichertsche Verlagsbuchhandlung Dr. Werner Scholl, 1922⁴, s. 252; srov. též Rudolf BULTMANN, *Der zweite Brief an die Korinther*, ed. Erich Dinkler, KEK Sonderband, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1976, s. 153; FURNISH, *II Corinthians*, s. 325. Naproti tomu Hans WINDISCH, *Der zweite Korintherbrief*, KEK 6, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1924⁹, s. 180, se domnívá, že mezi 2 Kor 5,14 a předcházejícím veršem existuje pouze „velmi volné“ spojení. Takto též THRALL, *A Critical and Exegetical Commentary*, s. 407–408.

tivní spojení ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ by mohlo v řečtině znamenat lásku ke Kristu, což by vytvářelo zajímavou paralelu k φόβος τοῦ κυρίου v 2 Kor 5,11. Kristus by tak byl pomocí předmětného genitivu (*genitivus obiectivus*) představen jako předmět lásky věřícího. Jedná se o názor, který je mezi exegety ojediněle zastáván.²⁵ Z bezprostředního kontextu však vychází zřetelně najevo, že Pavel má na mysli lásku, kterou prokazuje Kristus svou smrtí za všechny (2 Kor 5,14c.15a), a že vyjádření ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ je tedy zapotřebí posuzovat jako genitiv podmětý (*genitivus subjectivus*).²⁶ Kromě toho je zde paralela s myšlenkou vyjádřenou ve verši Gal 2,20b („Tento život v těle žiji ve víře v Božího Syna, protože on mě miloval a za mě se obětoval.“), který nabízí dobrý komentář pro 2 Kor 5,14a.²⁷ Dále si lze všimnout, že Pavel nikdy nepoužívá ἀγάπη nebo ἀγαπάω ve spojitosti s láskou věřícího ke Kristu a že velmi zřídka hovoří o lásce k Bohu (Řím 8,28; 1 Kor 2,9; 8,3; používá však pouze sloveso). Boží láska ke svému lidu je naprosto stěžejním Pavlovým tématem (např. Řím 5,5; 2 Kor 13,11.13) a je zcela zřetelné, že se rozhodujícím způsobem projevila skrze Krista (Řím 8,39), především skrze jeho smrt (Řím 5,8). Pavel tedy píše konkrétně o Kristově lásce (Řím 8,35.38; Gal 2,20).²⁸ S domněnkou, podle které genitivní spojení ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ zahrnuje dvojí význam, tj. jak lásku Krista k věřícím, tak lásku věřící-

²⁵ Jean HÉRING, *La seconde épître de saint Paul aux Corinthiens*, CNT 1/8, Neuchâtel – Paris: Delachaux & Niestlé, 1958, 52. Pokud jde o použití ἀγάπη s genitivem předmětným, viz Lk 11,42; 2 Sol 2,11.

²⁶ Takto většina exegetů, viz např. Albert KLÖPPER, *Kommentar über das zweite Sendschreiben des Apostel Paulus an die Gemeinde zu Korinth*, Berlin: Georg Reimer, 1874, s. 280; James DENNEY, *The Second Epistle to the Corinthians*, ExpB, London: Hodder & Stoughton, 1894, s. 193; BACHMANN, *Zweite Brief des Paulus an die Korinther*, s. 252–253; Richard Charles Henry LENSKE, *The Interpretation of St. Paul's First and Second Epistle to the Corinthians*, Columbus, OH: Wartburg Press, 1946, s. 1027; Heinz-Dietrich WENDLAND, *Die Briefe and die Korinther*, NTD 7, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1965¹¹, s. 202; BARRETT, *A Commentary on The Second Epistle to The Corinthians*, s. 167; BULTMANN, *Der zweite Brief an die Korinther*, s. 152; James M. SCOTT, *2 Corinthians*, NIBC 8, Peabody, MA: Hendrickson, 1998, s. 123; Bruno CORSANI, *La seconda lettera ai Corinzi: Guida alla lettura*, Torino: Claudiana, 2000, s. 104; GRÄSSER, *Der zweite Brief an die Korinther*, s. 214; Frank J. MATERA, *II Corinthians: A Commentary*, NTL, Louisville, Ky. – London: Westminster John Knox Press, 2003, s. 132; SCHMELLER, *Der zweite Brief an die Korinther*, s. 321.

²⁷ WINDISCH, *Der zweite Korintherbrief*, s. 181.

²⁸ FURNISH, *II Corinthians*, s. 309. MANZI, *Seconda lettera ai Corinzi*, s. 205 překládá vyjádření ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ jako „la carità di Cristo“, avšak je vhodnější použít pro překlad formulaci „l'amore di Cristo“, protože v italštině se podstatné jméno carità stalo synonymem pro almužnu a soucit. Viz dále PITTA, *La seconda Lettera ai Corinzi*, s. 260, pozn. 31.

ho ke Kristu,²⁹ není možné souhlasit, avšak lze tvrdit, že Kristova láska k Pavlovi je důvodem Pavlovy lásky ke Kristu.³⁰ Tato úvaha je v souladu s tím, co následuje.

K popsání působení Kristovy lásky používá apoštol Pavel výrazu συνέχει. Přesný významový odstín slova συνέχω není snadné určit, jelikož toto sloveso, které je doloženo poměrně zřídka, má v obecném použití širokou škálu rozličných významů:³¹ 1) držet pohromadě, udržovat, udržovat v pořádku (Mdr 1,7; Josephus, *Contra Apionem* 2,208); 2) uzavřít držením pohromadě, uzavřít (ústa: Žl 68,16 LXX; Iz 52,15; nebesa: Dt 11,17; 1 Král 8,35); zacpat uši (Sk 7,57); 3) tlačit se na někoho (Lk 8,45); shluknout se / seběhnout se (2 Mak 9,2); sevřít (Lk 19,43); 4) držet v zajetí / ve vazbě; hlídat (Lk 22,63); 5) být zachvácen, napaden, trápen: nepříznivými okolnostmi (nemocemi a trápeními: Mt 4,24; horečkou Lk 4,38); nepříjemnými emočními stavy (velká bázeň: Lk 8,37; jaké velké trápení musím snášet: Lk 12,50). Apoštol Pavel, zmítaný protichůdnými pocity, říká: „Přitahuje mě totiž obojí / doléhá na mě obojí“ (Flp 1,23); 6) být zcela oddán; zcela se věnovat (kázání: Sk 18,5); 7) dávat podněty

²⁹ Srov. Johann Albrecht BENGEL, *Gnomon Novi Testamenti in quo ex nativa verborum vi simplicitas, profunditas, concinnitas, salubritas sensuum coelestium indicatur*, Stuttgartae: J. F. Steinkopff, (1742¹) 1891⁸, s. 704 „amor, mutuus“, Ernest-Bernard ALLO, *Saint Paul: Seconde Épître aux Corinthiens*, EtB, Paris: Gabalda, 1956², s. 165; Maxmiliano ZERWICK, *Graecitas biblica Novi Testamenti exemplis illustratur*, Romae: Pontificio Instituto Biblico, 1966⁵, č. 36; Walther FÜRST, „2. Korinther 5,11–21: Auslegung und Meditation“, *EvTh* 28 (1968), s. 221–238, zde s. 224; COLLANGE, *Énigmes de la deuxième épître de Paul aux Corinthiens*, s. 253, pozn. 2; Pierre MADROS, *Susceptibilité et Humilité de Saint Paul dans sa seconde lettre aux Corinthiens*, Jerusalem: Franciscan Printing Press, 1981, s. 23; Craig S. KEENER, *1–2 Corinthians*, NCBC, Cambridge: University Press, 2005, s. 184; Giacomo LORUSSO, *La Seconda Lettera ai Corinzi: Introduzione, versione, commento*, SOC 8, Bologna: EDB, 2007, s. 162. Hans LIETZMANN, *An die Korinther I/II*, ergänzt von Werner Georg Kümmel, HNT 9, Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1969³, s. 124, spatřuje v genitivním vyjádření „mystischer Doppelsinn“. Ceslas Sricq, *Lexique théologique du Nouveau Testament*, Fribourg: Cerf, 1991², s. 1478, pozn. 1, používá označení „un génitif compréhensif ou simultané“.

³⁰ Ceslas Sricq, „L'étreinte de la Charité (II Cor. V, 14)“, *ST* 8 (1955), s. 123–132, zde s. 124.

³¹ V Novém zákoně je sloveso συνέχω použito celkem 12krát (Mt 4,24; Lk 4,38; 8,37.45; 12,50; 19,43; 22,63; Sk 7,57; 18,5; 28,8; 2 Kor 5,14; Flp 1,23). V LXX se toto sloveso vyskytuje dohromady 49krát (Gn 8,2; Ex 26,3; 28,7; 36,11.28; Dt 11,17; 1 Sam 14,6; 21,8; 23,8; 2 Sam 20,3; 24,21.25 1 Král 6,10.15; 20,21; 2 Král 9,8; 14,26; 1 Kron 12,1; 2 Kron 6,26; 7,13 Neh 6,10; 1 Mak 13,15; 2 Mak 9,2; 10,10; 4 Mak 15,32; Žl 68,16; 76,10; Pš 5,20; Job 2,9; 3,24; 7,11; 10,1; 20,13; 31,23; 34,14; 36,8; 38,2; 41,9; Mdr 1,7; 17,10.19; Žšal 17,19; Mich 7,18; Iz 52,15; Jer 2,13; 23,9; Ez 33,22; 43,8).

k nějaké činnosti, pobízet, popohánět; 8) držet v mezích.³² Poslední dva významy exegeté vztahují k použití συνέχω v 2 Kor 5,14.³³ Četní badatelé zastávají názor, že láska Kristova podněcuje k činnosti. Podle tohoto chápání, které nalezneme již ve Vulgátě („caritas enim Christi urget nos“),³⁴ zkušenost Kristovy lásky nutí Pavla jednat ve prospěch druhých, a to jak při vykonávání apoštolské služby, kterou objasňuje, tak při zajišťování její obhajoby pro ty, které získal pro Krista.³⁵ Mnozí exegeté se však domnívají, že συνέχω v 2 Kor 5,14 má spíše význam „držet v mezích“. Pavel tedy tvrdí, že Kristova láska ho omezuje, popř. drží pod

³² *Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, rev. and ed. by Frederick William Danker, based on the Walter Bauer's *Griechisch-deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der frühchristlichen Literatur*, sixth edition, ed. Kurt Aland and Barbara Aland, with Viktor Reichmann and on previous English editions by William Frederick Arndt, Felix Wilbur Gingrich, and Frederick William Danker, Chicago – London: The University of Chicago Press, 2021⁴, s. 862–863. Srov. též Helmut KÖSTER, „συνέχω κτλ,“ *ThWNT* 7 (1964), s. 875–885, zejména s. 875–883; Walter BAUER, *Griechisch-deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der frühchristlichen Literatur*, ed. Kurt Aland – Barbara Aland – Viktor Reichmann, Berlin – New York: Walter De Gruyter, 1988⁶, sl. 1573–1574; SPICQ, *Lexique théologique du Nouveau Testament*, s. 1474–1478. Henry George LIDDELL – Robert SCOTT, *A Greek-English Lexicon*, revised by Henry Stuart Jones with the assistance of Roderick McKenzie, Oxford: Clarendon, 1996⁹, s. 1714, vyjmenovávají 11 rozličných významů slovesa συνέχω.

³³ Na tomto místě můžeme poznamenat, že neexistuje žádný jazykový důkaz, který by podporoval význam „zahrnovat, obsahovat“. Takto mylně George S. HENRY, „ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς – 2 Corinthians v. 14,“ *ET* 59 (1947–1948), s. 82.

³⁴ *Biblia sacra: iuxta vulgatam versionem*, ed., Bonifatius Fischer – al., Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1983³, s. 1793. Srov. též např. JAN ZLATOÚSTÝ (349/350–407) ve své 11. homilii k 2. listu Korintánům (PG 61, 473–474); THEODORETOS Z KYRRHU (asi 393–466 po Kr.) ve svém výkladu 2 Kor (PG 82, 409).

³⁵ Srov. např. Johannes Evang. BELSER, *Der zweite Brief des Apostels Paulus an die Korinther*, Freiburg im Breisgau: Herder, 1910, s. 178; WINDISCH, *Der zweite Korintherbrief*, s. 181: „drängen, treiben“; ALLO, *Saint Paul*, s. 165: „presser“; Cilliers BREYTENBACH, *Versöhnung: Eine Studie zur paulinischen Soteriologie*, WMANT 60, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 1989, s. 125: „zwingen“; J. Paul SAMPLEY, „The Second Letter to the Corinthians,“ in *The New Interpreter's Bible*, vol. 11, ed. L. E. Keck – al., Nashville: Abingdon Press, 2000, s. 92 „drive on“; Moyer V. HUBBARD, *New Creation in Paul's Letters and Thought*, MSSNTS 119, Cambridge: University Press, 2002, s. 171: „impel“; MARTIN, *2 Corinthians*, s. 286: „compel“. Viz též některé překlady: „nuti“ (ČLP); „puďi“ (Škrabal); „dringet“ (Luther); „drängt“ (EIN); „urges“ (NRS). Frederick W. DANKER, „Exegesis of 2 Corinthians 5:14–21,“ in *Interpreting 2 Corinthians 5:14–21: An Exercise in Hermeneutic*, ed. Jack P. Lewis, *Studies in the Bible and Early Christianity* 17, Lewiston – Queenston – Lampeter: The Edwin Mellen Press, 1989, s. 105–128, zde s. 108, uvádí dvě možnosti „urge“ nebo „direct“.

kontrolou.³⁶ Který z těchto dvou způsobů interpretace συνέχω v 2 Kor 5,14 upřednostnit? První z nich zdůrazňuje naléhavost: Kristova láska k Pavlovi mu poskytuje vnitřní impuls nebo motivaci pro jeho činnost. Tento pohled upřednostňují následující verše 5,15–21. Druhý význam implikuje omezení: Kristova láska usměrňuje Pavlovu činnost, omezuje ho nebo ho drží v určitých mezích. Tento způsob chápání odpovídá přecházejícím veršům 5,11–13. Lze se připojit k názoru, že není zapotřebí stavět do protikladu významy „nutit, naléhat“ a „držet v mezích, popř. pod kontrolou“, jelikož Kristova láska zabraňuje vychloubáčnosti a zároveň je hnací silou všeho.³⁷ Vzhledem k nejednoznačnosti tohoto slova je však nejhodnější zvolit výraz „ovládat, řídit“,³⁸ který může být podle

³⁶ Srov. např. *Ioannis Calvini opera quae supersunt omnia*, Volumen L, ed. Guilielmus Baum – Eduardus Cunitz – Eduardus Reuss, Brunsvigae: Apud C. A. Schwetschke et Filium, 1893, sl. 67: „constringere affectus nostros“; Wilhelm BOUSSET, „Der zweite Brief an die Korinther,“ in *Die Schriften des Neuen Testaments II, Die Briefe. Die johanneischen Schriften*, ed. Johannes Weiss, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1908², s. 161–217, zde s. 188: „Sie hält ihn bei Sinnen“; Alfred PLUMMER, *A critical and exegetical commentary on the Second Epistle of St Paul to the Corinthians*, ICC, Edinburgh: T & T Clark, 1915, s. 173: „restrains us from self-seeking“; Robert Harvey STRACHAN, *The Second Epistle of Paul to the Corinthians*, MNTC, London: Hodder and Stoughton, 1965, s. 107: „restrain, také hold of, grip“; Adolf SCHLATTER, *Paulus, der Bote Jesu: Eine Deutung seiner Briefe an die Korinther*, Stuttgart: Calwer, 1969⁴, s. 557: „Die Liebe des Christus hält ihn fest“; Philip Edgcumbe HUGHES, *Paul's Second Epistle to the Corinthians: The English Text with Introduction, Exposition and Notes*, NICNT, Grand Rapids, Mich.: Eerdmans, 1982, s. 192: „shut in“ a „confine“; Jack P. LEWIS, „Exegesis of 2 Corinthians 5:14–21,“ in *Interpreting 2 Corinthians 5:14–21: An Exercise in Hermeneutic*, ed. Jack P. Lewis, Studies in the Bible and Early Christianity 17, Lewiston – Queenston – Lampeter: The Edwin Mellen Press, 1989, s. 129–141, zde s. 132: „restrain“; LAMBRECHT, *Second Corinthians*, s. 94: „to hold fast, to hold in one's grip, to constrain“; LORUSSO, *La Seconda Lettera ai Corinzi*, s. 162: „ci tiene prigionieri“; Peter ARZT-GRABNER, *2. Korinther*, Unter Mitarbeit von Ruth Elisabeth Kritzer, PKNT 4, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2014, s. 334: „Die Liebe Christi, von der Paulus spricht, hält ihn also fest ‚nimmt ihn in Beschlag‘“. Viz též některé překlady: „vázat“ (ČSP); „zavazovat“ (Bible21; NKB); „umgeben“ (ZUR); „étreindre“ (TOB). Překlad v NEB je obdivuhodný: „For the love of Christ leaves us no choice.“

³⁷ Grässer, *Der zweite Brief an die Korinther*, s. 214.

³⁸ Srov. např. BARRETT, *A Commentary on The Second Epistle to The Corinthians*, s. 162 a 167 „control“; takto též E. Ernest BEST, *Second Corinthians*, Interpretation: A Bible Commentary for Teaching and Preaching, Atlanta: John Knox, 1987, s. 51; Colin G. KRUSE, *The Second Epistle of Paul to the Corinthians: An Introduction and Commentary*, TNTC, Leicester: InterVarsity, 1987, s. 121; Frank STAGG, „Exegesis of 2 Corinthians 5:14–21,“ in *Interpreting 2 Corinthians 5:14–21: An Exercise in Hermeneutic*, ed. Jack P. Lewis, Studies in the Bible and Early Christianity 17, Lewiston – Queenston – Lampeter: The Edwin Mellen Press, 1989, s. 163–178, zde s. 168; Nigel WATSON, *The Second Epistle to the Co-*

kontextu chápán buď jako pozitivní, nebo negativní. Pavel se snaží sdělit, že Kristova láska je jak rozhodujícím měřítkem a řídícím principem ovlivňující jeho jednání, tak rovněž hnací silou, která ho podněcuje k apoštolské činnosti.

Pavel je při svém apoštolském působení tak ovládán Kristovou láskou, že dospěl k osobnímu přesvědčení (κρίναντας) ohledně významu jeho smrti.³⁹ Použitý tvar slovesa v aoristu odkazuje na určitý okamžik jeho života v minulosti, který je nepochybně spjat s obrácením – povoláním za apoštola, díky němuž se naučil nově chápat Ježíšovu smrt na kříži.⁴⁰ Dospěl tak k úsudku ohledně velikosti a dosahu Kristovy lásky.

rinthians, Epworth Commentaries, London: Epworth Press, 1993, s. 58; BARNETT, *The Second Epistle to the Corinthians*, s. 287; Jerry W. McCANT, *2 Corinthians*, Sheffield: Academic Press, 1999, s. 53; MATERA, *II Corinthians*, s. 133; THRALL, *A Critical and Exegetical Commentary*, s. 408–409; HARRIS, *The Second Epistle to the Corinthians*, s. 419; Raymond F. COLLINS, *Second Corinthians*, PCNT, Grand Rapids, Mich.: Baker Academic, 2013, s. 118 „taking control of and directing“; viz též některé překlady: RSV, ESV, NAS. LIETZMANN, *An die Korinther I/II*, s. 124 „beherrschen“, slov. též BULTMANN, *Der zweite Brief an die Korinther*, s. 152; Anacleto de OLIVEIRA, *Die Diakonie der Gerechtigkeit und der Versöhnung in der Apologie des 2. Korintherbriefes: Analyse und Auslegung von 2 Kor 2,14–4,6; 5,11–6,10*, NTA NF 21, Münster: Aschendorff, 1990, s. 347; Walter REBELL, *Christologie und Existenz bei Paulus: Eine Auslegung von 2.Kor 5,14–21, AzTh 73*, Stuttgart: Calwer, 1992, s. 20: „beherrschen, bestimmen“, LANG, *Die Briefe an die Korinther*, s. 295 „ganz beherrscht und geleitet“, Grässer, *Der zweite Brief an die Korinther*, s. 214 „vollkommen beherrschen“, Robert VORHOLT, *Der Dienst der Versöhnung: Studien zur Apostolatstheologie bei Paulus*, WMANT 118, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 2008, s. 338: „in Bann gezogen und beherrscht“, WOLFF, *Der zweite Brief des Paulus an die Korinther*, s. 121. Werner de BOOR, *Der zweite Brief des Paulus an die Korinther*, WSB, Wuppertal: R. Brockhaus, 1972, s. 132: „bestimmen“, slov. též Ulrich MELL, *Neue Schöpfung: Eine traditionsgeschichtliche und exegetische Studie zu einem soteriologischen Grundsatz paulinischer Theologie*, BZNW 56, Berlin: Walter de Gruyter, 1989, s. 348. Slov. FURNISH, *II Corinthians*, s. 309–310: „lay claim to“; viz některé překlady: „má ve své moci“ (ČEP); „dominer“ (BFC).

³⁹ Erhardt GÜTTGEMANNS, *Der leidende Apostel und sein Herr: Studien zur paulinischen Christologie*, FRLANT 90, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1966, s. 308: „Dieser Tod Christi ... verursacht ein κρίνειν, das die ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ als den Tod aller expliziert, aus dem das neue Leben folgt.“

⁴⁰ PLUMMER, *A critical and exegetical commentary*, s. 174; BACHMANN, *Zweite Brief des Paulus an die Korinther*, s. 253; Randolph Vincent Greenwood TASKER, *The Second Epistle of Paul to the Corinthians: An Introduction and Commentary*, TNTC, London: Tyndale Press, 1958, s. 85; BARNETT, *The Second Epistle to the Corinthians*, s. 288; Seyoon KIM, *Paul and the New Perspective: Second Thoughts on the Origin of Paul's Gospel*, WUNT 140, Tübingen: Mohr Siebeck, 2002, s. 224; THRALL, *A Critical and Exegetical Commentary*, s. 409; SCHMELLER, *Der zweite Brief an die Korinther*, s. 322. Franz ZEILINGER, *Krieg und Friede in Korinth: Kommentar zum 2. Korintherbrief des Apostels Paulus, Teil 2: Die Apologie*, Wien – Köln – Weimar: Böhlau Verlag, 1997, s. 280, činí odkaz na 2 Kor 4,6 a Gal 1,16.

Čas aoristu nevylučuje možnost nějakého časového úseku pro kontemplaci, který mohl zahrnovat období mezi obrácením a misijní činností (Gal 1,17–18).⁴¹

Sloveso κρίνω může zahrnovat význam: rozhodnutí,⁴² závěr⁴³ nebo přesvědčení.⁴⁴ Vzhledem k obsahu úsudku, že Kristova smrt znamená smrt „všech“, se zdá být myšlenka provedeného rozhodnutí méně vhodná než představa učiněného závěru nebo dosaženého přesvědčení. Toto přesvědčení není dostupné pro každého, nýbrž je v řádu milosti (srov. 1 Kor 15,10). Apoštol rozpoznal v setkání s Kristovou láskou něco pro něj zásadně nového a dospěl k jasnému rozhodnému úsudku o jejím významu.⁴⁵ Text 5,14a–b je sice formulován v množném čísle (...ἡμᾶς, κρίναντας), avšak musí se stejně jako přecházející text v 5,11–13 vztahovat předně na Pavla. Je pravda, že prohlášení v 5,14 může platit rovněž pro ostatní křesťany, jak to vyplývá z jeho obecného obsahu a jak to potvrzuje i následující vyjádření πάντες (5,14d), případně οἱ ζῶντες (5,15), avšak po výslovném spojení „my“ a „vy“ v 5,13 by bylo zapotřebí jasnějšího upozornění pro změnu bezprostředního odkazu.⁴⁶

Co je konkrétně míněno Kristovou láskou (5,14a), apoštol Pavel objasňuje slovy o významu Ježíšovy smrti: ὅτι εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἃρα οἱ πάντες ἀπέθανον· (5,14c–d). Tento Pavlův výklad Kristovy smr-

⁴¹ MARTIN, 2 Corinthians, s. 286. W. S. C. ORIS, „Expositon of 2 Cor. V. 14,“ *Bibliotheca Sacra* 27 (1870), s. 545–565, zde s. 558, hovoří o čase uvažování a důkladného přemýšlení.

⁴² Takto např. FURNISH, *II Corinthians*, s. 305 a 310.

⁴³ Takto např. Richard Francis WEYMOUTH, *The New Testament in Modern Speech: An Idiomatic Translation Into Everyday English from the Text of „the Resultant Greek Testament“*, edited and partly revised by Ernest Hampden-Cook, London: James Clarke – New York: The Baker and Taylor, 1903, s. 432: „conclusion“.

⁴⁴ Takto např. Edgar J. GOODSPEED, „The New Testament: An American Translation,“ in *The Complete Bible: An American Translation*, the Old Testament translated by J. M. Powis Smith and a group of scholars, the Apocrypha and the New Testament translated by Edgar J. Goodspeed, Chicago, Ill: University of Chicago Press, 1945, s. 170: „I have become convinced“. Maurice CARREZ, *La deuxième épître de Saint Paul aux Corinthiens*, CNT 2/8, Genève: Labor et Fides, 1986, s. 145: „Nous qui sommes convaincus.“

⁴⁵ Walter KLAIBER, *Der zweite Korintherbrief*, BNT, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 2012, s. 115.

⁴⁶ LAMBRECHT, *Second Corinthians*, s. 94 si klade otázku, zda epistolární „my“ neoznačuje nejasně také všechny křesťany a zda tedy Pavel nepředstavuje sám sebe jako příklad pro své spolukřesťany.

ti není snadné pochopit. Zejména vyvstává otázka: Proč ze smrti jednoho vyplývá závěr, že všichni zemřeli?⁴⁷

Výklad Ježíšovy smrti vyjádřený pomocí slov ὅτι εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν (5,14c) stylizuje Pavel pravděpodobně v návaznosti na formuli raně křesťanského vyznání víry.⁴⁸ Tradiční formule Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν „Kristus zemřel za naše hříchy“ (1 Kor 15,3), jehož jen nepatrnou obměnou je vyjádření „Kristus za nás zemřel“ (Řím 5,8; 1 Sol 5,10; srov. 1 Kor 8,11; Řím 14,15),⁴⁹ vykládá Ježíšovu smrt ve světle Iz 53 jako zástupnou smrt trpícího Božího služebníka.⁵⁰ V našem textu (2 Kor 5,14c) však Pavel tuto formuli přetváří. Místo „Kristus“ je použito „jeden“ a formulace „za naše hříchy“ (1 Kor 15,3; Gal 1,4), popř. podle krátké formule: „za nás“ (1 Kor 11,24; Lk 22,19.20) je nahrazena vyjádřením „za všechny“. Výrokem „jeden zemřel za všechny“ se Pavel vrací k raně křesťanskému univerzálně-soteriologickému chápání Ježíšovy smrti (srov. Mk 10,45), které má pravděpodobně kořeny v Ježíšově vlastním chápání jeho smrti (Mk 14,22–25; 1 Kor 11,23–26).

Nepřesvědčuje názor, podle kterého se vyjádření ὑπὲρ πάντων v 5,14c (rovněž οἱ πάντες ... ὑπὲρ πάντων ... οἱ ζῶντες v 5,14d–15) vztahuje na věřící v Krista.⁵¹ Tyto úpravy v 2 Kor 5,14c naznačují, že Pavel

⁴⁷ THRALL, *A Critical and Exegetical Commentary*, s. 409–411, rozlišuje šest možností, které byly navrženy, ale které se mohou někdy vzájemně překrývat. WEDDERBURN, „2 Corinthians 5:14 – A Key to Paul’s Soteriology?“, s. 269–272, poskytuje hodnocení šesti možností, které uvádí M. E. Thall, připojuje ještě jednu další a kriticky se vyjadřuje k její vlastní interpretaci.

⁴⁸ Skutečnost, že se zde Pavel opírá o formuli z raně křesťanské tradice, která se týká významu Ježíšovy smrti, je patrná ze slovního vyjádření s ὑπὲρ, které je neklamným znakem formulace vyznání (např. 1 Kor 11,24; 15,3; Gal 1,4; 2,20; 1 Sol 5,10; Řím 8,32; rovněž Mk 14,24; Lk 22,19; 1 Tim 2,6; Tit 2,14). Pokud jde o dějiny tradice formule s ὑπὲρ, viz Karl KERTELGE, „Das Verständnis des Todes Jesus bei Paulus,“ *Grundthemen paulinischer Theologie*, Freiburg – Basel – Wien: Herder, 1991, s. 62–80, zde s. 63–67; původní vydání: Karl KERTELGE, „Das Verständnis des Todes Jesus bei Paulus,“ in *Der Tod Jesu: Deutungen im Neuen Testament*, ed. Karl Kertelge, QD 74, Freiburg – Basel – Wien: Herder, 1976, s. 114–136 (dále budu odkazovat na novější vydání).

⁴⁹ Viz také Řím 4,25; 1 Kor 11,24; Gal 2,20; 3,13.

⁵⁰ Marlis GIELEN, „Grundzüge paulinischer Anthropologie im Licht des eschatologischen Heilsgeschehens in Jesus Christus,“ *JBTh* 15 (2000), s. 117–147, zde s. 130.

⁵¹ Takto např. DANKER, „Exegesis of 2 Corinthians 5:14–21,“ s. 111; Werner KLEINE, *Zwischen Furcht und Hoffnung: Eine textlinguistische Untersuchung des Briefes 2 Kor 1–9 zur wechselseitigen Bedeutsamkeit der Beziehung von Apostel und Gemeinde*, BBB 141, Berlin – Wien: Philo, 2002, s. 287; LORUSSO, *La Seconda Lettera ai Corinzi*, s. 163; MARTIN, *2 Corinthians*, s. 289. James D. G. DUNN, „Paul’s Understanding of the Death of Jesus,“ in *Reconciliation and Hope: New Testament Essays on Atonement and Eschatology* presen-

má na mysli antitezi Adam – Kristus nebo První Adam – Druhý Adam.⁵² Stejná myšlenka byla zdůrazněna již v prvním listu Korinťanům, kde je Kristus představen jako druhý Adam: „Jako v Adamovi všichni umírají, tak také v Kristu budou všichni oživeni“ (1 Kor 15,22). Podrobnějším způsobem to pak Pavel objasňuje v Řím 5,12–21 (viz zejména v. 12–14, 18). Ve všech těchto textech je zdůrazněn eschatologický, a tedy univerzální význam Kristovy smrti (srov. též Řím 8,32). Pomocí trojího použití slova πάντες a rovněž pomocí vyjádření οἱ ζῶντες v 2 Kor 5,14–15 je zvláštním způsobem vyzdvížena univerzalita spásy.⁵³

Pokud připustíme, že předložka ὑπέρ v našem textu má zástupný význam, pak z prohlášení „jeden zemřel místo všech“ (5,14c) by nevyplýval závěr „a tak všichni zemřeli“ (5,14d), avšak spíše by se očekával logický důsledek „a tak budou v Kristu oživeni“ (1 Kor 15,22).⁵⁴ Myšlenku zastoupení je možné nalézt vyjádřenou pouze tehdy, pokud se text v 5,14d chápe v právním smyslu: Všichni jsou považováni za mrtvé, jsou mrtví *de iure* na základě Kristovy smrti.⁵⁵ Pavel by tak sděloval, že zatímco Kristus sám ve skutečnosti vytrpěl trest za hříchy, na „všechny“ se pohlíží, jako kdyby jej podstoupili též oni sami. Nezdá se však, že by Pavel chtěl právě toto sdělit. Tento výklad je uveden v pochybnost následujícím veršem, poněvadž nelze uvažovat o zástupné smrti a o zástupném vzkříšení. Krom toho je nutno upozornit, že ve formulích s předložkou ὑπέρ o smírcí/výkupné smrti Krista, které byly ovlivněny

ted to Leon Lamb Morris on his 60th birthday, ed. Robert Banks, Grand Rapids, Mich.: Eerdmans, 1974, s. 125–141, zde s. 130–131, se domnívá, že v 5,14–15 tři použití πάντες označují všechny lidi, přičemž ζῶντες popisuje ty, kteří jsou „v Kristu“. Takto též Frederick W. Danker, *II Corinthians*, ACNT, Minneapolis, MN: Augsburg Publishing House, 1989, s. 79–80. S touto domněnkou však nelze souhlasit.

⁵² LAMBRECHT, „Reconcile yourselves ...“, s. 382.

⁵³ Ferdinand Hahn, „Siehe, jetzt ist der Tag des Heils.“ Neuschöpfung und Versöhnung nach 2. Korinther 5, 14–6, 2,“ *EvTh* 33 (1973), s. 244–253, zde s. 248: „Wie an keiner anderen Stelle der echten Paulusbriefe wird in 2Kor 5,14–6,2 die Universalität des Heils betont.“

⁵⁴ Srov. Windisch, *Der zweite Korintherbrief*, s. 182; Klauke, *2. Korintherbrief*, s. 53.

⁵⁵ Takto Karl Prumm, *Diakonia Pneumatos: Der zweite Korintherbrief als Zugang zur apostolischen Botschaft: Auslegung und Theologie, Band I, Theologische Auslegung des Zweiten Korintherbriefes*, Rom – Freiburg – Wien: Herder, 1967, s. 320; Lietzmann, *An die Korinther I/II*, s. 124; Bultmann, *Der zweite Brief an die Korinther*, s. 152–153; Frederick Fyvie Bruce, *1 and 2 Corinthians*, NCB, Grand Rapids, Mich.: Eerdmans, 1980, s. 207; Jens Schröter, *Der versöhnte Versöhner: Paulus als unentbehrlicher Mittler im Heilsvorgang zwischen Gott und Gemeinde nach 2 Kor 2,14–7,4*, TANZ 10, Tübingen: Francke, 1993, s. 272–273. Srov. též Allo, *Saint Paul*, s. 166.

pohledem na smíření/vykoupení v židovství, jsou vzájemně propojeny tři dimenze Ježíšovy smrti na kříži, které jsou na různých místech odlišným způsobem akcentovány, ale které je vždy třeba chápat v trojici jejich významů. Jedná se o smrt, která nastala: a) kvůli našim hříchům, b) místo nás, kteří jsme si smrt skutečně zasloužili, c) k našemu prospěchu, tj. s účinkem osvobození od hříchů a znovunastolení života.⁵⁶ Rozměr umírání ve prospěch lidu zastává dominantní roli, ostatní dva od něj zůstávají neoddelitelné. Rovněž v 2 Kor 5,14c se jeví jako vhodnější interpretovat ὅπερ obecněji jako „ve prospěch“⁵⁷. Ježíš zemřel „ve prospěch“ těch, „kvůli kterým“ musel zemřít, jelikož všichni lidé jsou hříšníci. On musel zemřít „namísto“ lidí, jelikož oni nejsou schopni vlastními silami dosáhnout spásy.

Vyjádření ἀρα οἱ πάντες ἀπέθανον (5,14d)⁵⁸ uvádí důsledek Kristovy smrti, přičemž deduktivní částice ἀρα⁵⁹ představuje faktické závěti (hlavní větu v podmínkovém souvětí): „jestliže jeden zemřel za všechny, pak...“.⁶⁰ Tento rezultativní význam lze v překladu dobře vyjádřit slovy „což znamená, že (všichni zemřeli)“.⁶¹ Vzhledem k tomu, že ἀπέθανον je aorist, není důvod odlišovat tuto smrt od doby smrti označené dřívějším aoristem ἀπέθανεν, tedy od doby Kristova ukřížování. Když Kristus zemřel, zemřeli všichni. Jeho smrt zahrnovala i jejich smrt. Ti, kdo identifikují tři πάντες z 5,14–15 jako věřící, nacházejí v ἀπέθανον odkaz na „mystickou“ smrt křesťanů s Kristem (srov. Řím 6,3–4)⁶² nebo na jejich potenciální smrt hříchu, sobě a světu (srov. Řím 6,2.6.10–11; 15,1–3; Gal 2,20; 6,14; Kol 2,20).⁶³ Pokud však, jak jsme již upřednostnili, má

⁵⁶ Srov. KERTELGE, „Das Verständnis des Todes Jesus bei Paulus,“ s. 65; THOMAS SÖDING, „Sühne durch Stellvertretung: Zur zentralen Deutung des Todes Jesu im Römerbrief,“ in *Deutungen des Todes Jesu im Neuen Testament*, ed. Jörg Frey – Jens Schröter, WUNT 181, Tübingen: Mohr Siebeck, 2005, s. 375–396, zde s. 395.

⁵⁷ DANKER, „Exegesis of 2 Corinthians 5:14–21,“ s. 113.

⁵⁸ GEORGE R. BEASLEY-MURRAY, „2 Corinthians,“ in *The Broadman Bible Commentary, Volume 11, 2 Corinthians-Philemon*, ed. Clifton J. Allen, Nashville, Tenn.: Broadman Press, 1971, s. 1–76, zde s. 39, ke slovům v 5,14d uvádí: „They give the plainest, starkest statement in the Bible as to the consequences of the death of Christ.“

⁵⁹ FRIEDRICH BLASS – ALBERT DEBRUNNER – FRIEDRICH REHKOPF, *Grammatik des neutestamentlichen Griechisch*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1990¹⁷, § 451.2.

⁶⁰ Mnoho svědků textu ve skutečnosti přidává spojku ει před číslovku εἷς. Viz výše pozn. 19.

⁶¹ Takto překládá BARRETT, *A Commentary on The Second Epistle to The Corinthians*, s. 162.

⁶² ROBERT C. TANNEHILL, *Dying and Rising with Christ: A Study in Pauline Theology*, BZNW 32, Berlin: Töpelmann, 1967, s. 66.

⁶³ LEWIS, „Exegesis of 2 Corinthians 5:14–21,“ s. 133–134.

πάντες v 5,14–15 univerzální dosah, jak je možné smrti rozumět? Lze na ni pohlížet jako na smrt, která všem lidem zaslouženě náleží kvůli hříchu?⁶⁴ Jedná o objektivní „etickou“ smrt, kterou je třeba si subjektivně přivlastnit individuální vírou?⁶⁵ Nebo je možné se domnívat, že všichni lidé mají kolektivní účast na události Kristovy smrti, kterou byla zničena moc hříchu?⁶⁶ Anebo je zapotřebí na vyjádření οἱ πάντες ἀπέθανον pohlížet jako na potenciální smrt všech?⁶⁷

Lze se domnívat, že k vyjádření hloubky a dosahu Kristovy lásky v 5,14c–d používá Pavel pojetí Ježíšovy zástupné smrti a spojuje ji s představou „korporativní osobnosti“ (jedinec zastupující společenství). Kristus, pro kterého Pavel volí označení εἷς „jeden“, zemřel zástupně za všechny, což rovněž znamená „ve prospěch všech“. Pavel zde však nerozvíjí ani tak vykoupení jako odstranění/zahlázení hříchů, ale myšlenku společenství osudu všech s Kristem: „Umřeli tedy všichni“ (5,14d).⁶⁸ Myšlenka společenství osudu všech s „Jediným“, na kterou již

⁶⁴ Christian WOLFF, „True Apostolic Knowledge of Christ: Exegetical Reflections on 2 Corinthians 5.14ff.,“ in *Paul and Jesus: Collected Essays*, JSNTSS 37, ed. A. J. M. Wedderburn, Sheffield: Academic Press, 1989, s. 81–98, zde s. 86.

⁶⁵ Heinrich August Wilhelm MEYER, *Kritisch exegetisches Handbuch über den 1 und 2 Brief an die Korinther*, KEK, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1862⁴, s. 137–138.

⁶⁶ THRALL, *A Critical and Exegetical Commentary*, s. 411.

⁶⁷ OTIS, „Exposition of 2 Cor. V.14,“ s. 545–565, mylně tvrdí, že ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι... ve v. 15 ukazuje, že ἀπέθανον ve v. 14 odkazuje na potenciální fyzickou smrt, na připravenost zemřít pro Krista: „If One died for the benefit of all, then all who have experienced the benefit of his death should die, if need be, to bring to others the knowledge of that death“ (s. 563).

⁶⁸ KERTELGE, „Das Verständnis des Todes Jesus bei Paulus,“ s. 68–69; REBELL, *Christologie und Existenz bei Paulus*, s. 22; Ben WITHERINGTON III, *Conflict and Community in Corinth: A Socio-Rhetorical Commentary on 1 and 2 Corinthians*, Grand Rapids, Mich.: Eerdmans – Carlisle: The Paternoster Press, 1995, s. 394; W. Hulitt GLOER, *An Exegetical and Theological Study of Paul's Understanding of New Creation and Reconciliation in 2 Cor. 5:14–21*, Lewiston – Queenston – Lampeter: The Edwin Mellen Press, 1996, s. 35–36; Günter RÖHSE, „Inklusive Stellvertretung? Überlegungen am Beispiel von Röm 6 und 2 Kor 5,“ in *Religionsgeschichte des Neuen Testaments: Festschrift für Klaus Berger zum 60. Geburtstag*, ed. Axel von Dobbeler – Kurt Erlemann – Roman Heiligenthal, Tübingen – Basel: Francke, 2000, s. 237–253, zde s. 244; HUBBARD, *New Creation in Paul's Letters and Thought*, s. 172; WEDDERBURN, „2 Corinthians 5:14 – A Key to Paul's Soteriology?,“ s. 275; Jens SCHRÖTER, „Sühne, Stellvertretung und Opfer: Zur Verwendung analytischer Kategorien zur Deutung des Todes Jesu,“ in *Deutungen des Todes Jesu im Neuen Testament*, ed. Jörg Frey – Jens Schröter, WUNT 181, Tübingen: Mohr Siebeck, 2005, s. 51–71, zde s. 68–69; SCHMELLER, *Der zweite Brief an die Korinther*, s. 322; Mark A. SEIFRID, *The Second Letter to the Corinthians*, PNTC, Grand Rapids, Mich.: Eerdmans – Nottingham: Apollos, 2014, s. 244.

Pavel poukázal v paralele Adam – Kristus v 1 Kor 15,21–22 a později ji použije v Řím 5,12–19, je důležitá k pochopení 2 Kor 5,15: Sounáležitost všech s Kristem, který za ně zemřel, s sebou nese důsledky pro existenci těch, kteří jsou nyní na živu (οἱ ζῶντες). Ježíš vystupuje jako „poslední Adam“ vůči „prvnímu člověku – Adamovi“ (1 Kor 15,45). Jako „Adam“ určil povahu a osud celé lidské rasy, tak to dělá Kristus. Jeho jednání a utrpení v podstatě zahrnuje všechny lidi. Výsledkem Kristovy smrti je, že „všichni zemřeli“. O všech lidech platí, co Pavel o sobě prohlásil: „Spolu s Kristem jsem ukřižován“ (Gal 2,19). Pavel zjevně nemá na mysli doslovnou, fyzickou smrt. Neposkytuje však bližší vysvětlení povahy tohoto umírání ani to, jak Kristova smrt vyústila ve smrt všech, což pravděpodobně souvisí s jeho přesvědčením, že lidstvo je spojeno s životem a smrtí Krista. Skrze hřích „jednoho člověka“ – Adama se všichni lidé nějakým způsobem dostali do situace hříchu a smrti, z níž se nejsou schopni dostat jinak než skrze dílo „jednoho“ Ježíše Krista (srov. Řím 5,12–19). Z Pavlových slov v 2 Kor 5,14–15 vychází najevo, že společenství lidí ve smrti s Kristem znamená také jejich účast na jeho životě, i když toto výslovně zde nevyjadřuje. O něco dál v 2 Kor 5,17 Pavel znovu zdůrazňuje univerzální význam Kristovy smrti („Kdo je v Kristu, je nové stvoření.“), který dal lidstvu nový začátek („Staré věci pominuly, hle, nové se staly.“).

ZÁVĚR

Text 2 Kor 5,14, který obsahuje překrásný souhrn Pavlovy zbožnosti a který v návaznosti na raně křesťanské vyznání víry vyzdvihuje všeobecný význam Ježíšovy smrti a její spásný charakter, je součástí Pavlovy apologie jeho apoštolské služby (2 Kor 2,14–7,4), kterou představuje jako službu smíření (2 Kor 5,11–6,10). Na začátku textu v 5,14a Pavel sděluje základní motiv své apoštolské služby: Kristova láska je nejen zásadním kritériem a určujícím principem, který ovlivňuje a řídí jeho jednání, avšak rovněž hnací silou, která mu dává vnitřní impuls a motivaci pro jeho apoštolské působení. Skutečnost, že Pavel je při své apoštolské práci a činnosti zcela ovládan Kristovou láskou, je důsledkem toho, že dospěl k osobnímu přesvědčení ohledně významu jeho smrti (5,14b). Byla to bezpochyby událost jeho obrácení – jeho povolání za apoštola, díky které se naučil nově posuzovat Ježíšovu smrt na kříži. Tímto svým rozhodným úsudkem o velikosti a dosahu Kristovy lásky se staví za příklad

pro své spolukřesťany. K vyjádření hloubky a dosahu Kristovy lásky používá Pavel pojetí Ježíšovy zástupné smrti a spojuje ji s představou „korporativní osobnosti“ (5,14c–d). Kristus, který je zmíněn pomocí označení εἷς „jeden“, zemřel zástupně za všechny, což rovněž znamená „ve prospěch všech“. Pavel zde poukazuje na myšlenku společenství osudu všech s Kristem, kterou již použil v paralele Adam – Kristus v 1 Kor 15,21–22 a kterou znovu zmíní v Řím 5,12–19. Jako „Adam“ stanovil povahu a osud celé lidské rasy, tak to činí Kristus. Ježíšovo jednání a utrpení zahrnuje všechny lidi (5,14c). Výsledkem Kristovy smrti je, že „všichni zemřeli“ (5,14d). Pavel nenabízí bližší vysvětlení povahy tohoto umírání a rovněž se nezmiňuje o tom, jak Kristova smrt měla za následek smrt všech. Z následujícího verše (2 Kor 5,15) je však zřejmé, že společenství lidí ve smrti s Kristem znamená také jejich účast na jeho životě, i když toto výslovně není uvedeno. V 2 Kor 5,14 chce Pavel především zdůraznit univerzální význam Kristovy smrti, což odpovídá širšímu kontextu, který se týká charakteru a obsahu Pavlovy apoštolské služby (2 Kor 2,14–7,4). Jeho apoštolát je bezúhonný: Pavel nekupčí s Božím slovem, mluví naprosto upřímně a jeho kázání pochází od Boha (2,17). On nefalšuje Boží slovo, ale hlásá pravdu zcela otevřeně (4,2). Prokazuje se ve všem jako pravý Kristův vyslanec (5,20) a služebník Boží (6,4), který je při svém apoštolském působení zcela ovládan Kristovou láskou a který zvětšuje všeobecný význam Ježíšovy smrti a její spásný charakter (5,14).

The Love of Christ and His Death for All in 2 Cor 5:14

Keywords: Biblical Exegesis; New Testament; 2 Corinthians; Apostle Paul; Jesus Christ

Abstract: The text of 2 Cor 5:14, which is part of Paul's apologia for his apostolic ministry (2 Cor. 2:14–7:4), contains a beautiful summary of Paul's devotion and highlights the universal significance of Jesus' death. The underlying motive of his apostolic ministry is the love of Christ, which not only influences and guides his actions but also provides him with an inner impetus and motivation (5:14a). The fact that Paul is completely controlled by Christ's love is the result of his having come to a personal conviction of the significance of his death (5:14b). To express the depth and reach of Christ's love, Paul uses the concept of Jesus' substitutionary death "for the benefit of all" and links it to the idea of "corporate personality." He points to the idea of the communion of the destiny of all with Christ, which he already used in the Adam – Christ parallel in 1 Cor 15:21–22 (cf. also Rom 5:12–19). As "Adam" determined the nature and destiny of the whole human race, so does Christ. Jesus' actions and sufferings include all people (5:14c). The result of Christ's death is that "all

have died" (5:14d). Paul offers no further explanation of the nature of this dying, nor does he mention how Christ's death resulted in the death of all. It is apparent, however, from 2 Cor 5:15 that people's fellowship in death with Christ also implies their participation in his life. The text of 2 Cor 5:14 wants above all to emphasize the universal significance of Christ's death.

doc. Dr. Petr Mareček, Th.D.
Katedra biblických věd
Cyrilometodějská teologická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Univerzitní 22
771 11 Olomouc
petr.marecek@upol.cz